

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

NOUZOVÉ PŘEŽITÍ OBYVATELSTVA A HUMANITÁRNÍ POMOC

Bakalářská práce

Autor: Michal Ondráček

Vedoucí práce: doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Olomouc 2016

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Michal Ondráček

Název bakalářské práce: Nouzové přežití obyvatelstva a humanitární pomoc

Pracoviště: Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury

Vedoucí seminární práce: doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Rok obhajoby seminární práce: 2016

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá nouzovým přežitím obyvatelstva a humanitární pomocí. V první části jsou popsány jednotlivé kroky nouzového přežití a způsob jejich zajišťování. Druhá část je věnována humanitární pomoci a nejznámějším humanitárním organizacím.

Klíčová slova: nouzové přežití, humanitární pomoc, integrovaný záchranný systém, mimořádná událost, krizová situace

Souhlasím s půjčováním závěrečné písemné práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author's first name and surname: Michal Ondráček

Title of the thesis: Emergency survival and humanitarian aid

Department: Palacký University Olomouc, Faculty of Physical Culture

Supervisor: doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

The year of presentation: 2016

Abstract: Bachelor thesis is about emergency survival and humanitarian aid. In the first part are described particular steps of emergency survival and the way of their hedging. The second part is about humanitarian aid and of the best-known humanitarian organisations.

Keywords: emergency survival, humanitarian aid, integrated rescue systém, emergency event., crisis event

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením doc. Ing. Jaromíra Nováka, CSc., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a řídil se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne:

Podpis:

Děkuji doc. Ing. Jaromíru Novákovi, CSc. za ochotu a také pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování bakalářské práce.

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
2. CÍLE.....	9
3. ZÁKLADNÍ POJMY	10
4. NOUZOVÉ PŘEŽITÍ OBYVATELSTVA	12
4.1 Hlásná služba.....	12
4.1.1 Varování.....	12
4.1.2 Informování.....	14
4.1.3 Vyrozumění	16
4.1.4 Koncové prvky varování.....	16
4.2 Evakuace	17
4.2.1 Rozdělení evakuace	18
4.2.2 Plánování evakuace	19
4.2.3. Evakuační zavazadlo	20
4.3 Nouzové přežití obyvatelstva.....	20
4.4 Nouzové ubytování.....	21
4.5 Nouzové zásobování základními potravinami.....	23
4.6 Nouzové zásobování pitnou vodou	24
4.7 Nouzové základní služby.....	25
4.8 Nouzové dodávky energií	26
4.9 Kontejner nouzového přežití	27
5. HUMANITÁRNÍ POMOC.....	31
5.1 Formy humanitární pomoci	31
5.2 Stručná historie humanitární pomoci.....	32
5.3 Mezinárodní humanitární právo	33
5.4 Řešení mimořádných událostí.....	34
5.5 Poskytování humanitární pomoci	36
5.6 Rozdělení odpovědnosti za řešení opatření pro nouzové přežití a humanitární pomoc	37
5.7 Humanitární organizace	38
5.7.1 ADRA	38
5.7.2 Člověk v tísni.....	39
5.7.3 UNICEF	40
5.7.4 Charita Česká republika	42

5.7.5 UNHCR	43
5.7.6 Český červený kříž	44
6. ZÁVĚR	47
7. REFERENČNÍ SEZNAM.....	48

1. ÚVOD

V dnešní době je naše společnost čím dál více ohrožena mimořádnými událostmi, ať už se jedná o přírodní či antropogenní vlivy. Zároveň mohou mít v naší společnosti čím dál větší dopady na obyvatelstvo. Lidé jsou zvyklí na pohodlí svého domova a nepřetržitou dostupnost potravin, vody, elektrické energie a dalších prvků kritické infrastruktury, které berou jako samozřejmost. Proto si jistě někteří nedokáží představit, že by je postihla událost, při které by museli opustit své domovy a byli by nuceni strávit určitý čas v podmínkách nouzového přežití. Právě aktuálnost tohoto tématu byla mým důvodem pro jeho výběr a zpracování.

Bakalářská práce popisuje jednotlivé kroky ochrany obyvatelstva a činnosti základních složek a orgánů, které se na ní podílejí. Pokud by lidé znali jednotlivé kroky, které budou v bakalářské práci popsány, usnadnili by tím zásah složek Integrovaného záchranného systému. Zároveň by díky svým znalostem mohli lépe chránit svoje životy a zdraví. Mezi tyto kroky patří varování a informování obyvatelstva, jeho následná evakuace do míst nouzového či náhradního ubytování a další nezbytná opatření.

Část bakalářské práce je věnovaná humanitární pomoci, která patří do nouzového přežití obyvatelstva. Je zde popsána stručná historie humanitární pomoci, její formy a také odpovědnost za její poskytování. Dále je zmíněno mezinárodní humanitární právo, jako základní právní podklad pro řešení ozbrojených konfliktů. Na závěr jsou popsány nejznámější humanitární organizace a jejich hlavní činnosti. Každá organizace se zaměřuje na rozdílnou cílovou skupinu a formu poskytované humanitární pomoci.

2. CÍLE

Cílem bakalářské práce je popsat, jak na sebe navazují jednotlivé kroky ochrany obyvatelstva, od varování, přes evakuaci až po samotné přežití. Dále má být ukázána provázanost nouzového přežití obyvatelstva a humanitární pomoci. Dalším cílem bylo získat podrobnější informace o této problematice a utvořit podrobnější a ucelenější přehled na toto téma.

3. ZÁKLADNÍ POJMY

Na začátku této práce je důležité, seznámit se s některými zákony a pojmy, které se vážou k ochraně obyvatelstva. Tyto pojmy nalezneme především v krizových zákonech, jimiž jsou zákon č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému, zákon č. 240/2000 Sb. O krizovém řízení a o změně některých zákonů a zákon č. 241/2000 Sb. O hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů. Pro účely zákona č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému se rozumí:

integrovaným záchranným systémem koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací,

mimořádnou událostí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací,

záchrannými pracemi činnost k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin,

likvidačními pracemi činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí,

ochranou obyvatelstva plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví, majetku a životního prostředí,

zařízením civilní ochrany bez právní subjektivity (dále jen "zařízení civilní ochrany") součástí právnické osoby nebo obce určené k ochraně obyvatelstva; tvoří je zaměstnanci nebo jiné osoby na základě dohody a věcné prostředky,

věcnou pomocí je poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce; věcnou pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, starosty obce nebo hejtmana kraje,

osobní pomocí je činnost nebo služba při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce; osobní pomocí se

rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, starosty obce nebo hejtmana kraje.

Dále je v zákoně 239/2000 Sb., popsáno rozdělení složek integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) a to na dvě skupiny. Složky se dělí na základní a ostatní.

“**Základními složkami IZS** se rozumí „Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen "hasičský záchranný sbor"), jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky“ (zákon č. 239/2000, §4).

Ostatními složkami IZS jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání (zákon č. 239/2000, §21).

Tyto složky spolupracují s IZS pouze na vyžádání určeným orgánem podle potřeby dané situace a podle rozhodnutí velitele zásahu, případně krizového štábu.

Dalším pojmem je **humanitární pomoc**, tou se pro účely tohoto zákona rozumí opatření prováděná za účelem pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, v jejichž rámci se využívají lidské a materiální zdroje (zákon č. 239/2000, §7).

Krizovou situací je dle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů a dle zákona 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, „škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav.“

Tyto zákony vznikaly postupem času, jako odpověď na mimořádné události, které postihovaly obyvatelstvo. Na území České republiky těchto událostí každým rokem přibývá, proto je důležité mít funkční záchranný systém, který v případě potřeby zasáhne.

V praxi je tato koordinace velmi náročná a vždy záleží na schopném vedení. Správné fungování tohoto systému klade také nároky na lidské, finanční i materiální zdroje. S některými z výše uvedených pojmů se setkáváme každý den, proto by bylo vhodné, kdyby o nich mělo povědomí i civilní obyvatelstvo. Za předpokladu, že by obyvatelé tyto pojmy znaly, např. z médií a dalších informačních zdrojů, věděli by, jak se za mimořádných událostí chovat. Tím by mnohdy usnadnili práci zasahujícím složkám a urychlili tak záchranu lidských životů.

4. NOUZOVÉ PŘEŽITÍ OBYVATELSTVA

4.1 Hlásná služba

Samotnému nouzovému přežití obyvatelstva předchází důležité kroky, kterými jsou varování, informování obyvatelstva a následná evakuace. Rychlost varování je velmi důležitá, protože může velmi významně ovlivnit, jaký bude mít, mimořádná událost, či krizová situace, dopad na obyvatelstvo tohoto území. Varování, vyrozumění a informování jsou termíny, které patří do tzv. hlásné služby. Povinnost tuto službu zřídit a provozovat pro Českou republiku je dána ustanovením §15 zákona č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. Vychází z dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949, článku 61.

Při poruše místních informačních systémů je nutné mít připravený náhradní způsob varování obyvatel dané obce. Zvláštní pozornost je třeba věnovat také sluchově postiženým osobám, o nichž by měla mít obec přehled, protože doposud v České republice neexistuje jednotný způsob varování pro tyto osoby.

4.1.1 Varování

Základním prostředkem pro vyhlášení varovných signálů jsou poplachové sirény. Dále také místní informační systémy (obecní rozhlas), sdělovací prostředky a mobilní varovací prvky. Smetana (2007) uvádí, že dříve bylo využíváno více varovných signálů, což bylo z hlediska svého smyslu – upozornit obyvatelstvo na hrozící nebo nastalé nebezpečí kontraproduktivní. Proto je od 1. listopadu 2001 zaveden jeden varovný signál „všeobecná výstraha“ pro varování při hrozbě či vzniku mimořádné události. Tento signál

je vyhlášen kolísavým tónem po dobu 140 sekund a může zaznít 3x za sebou v cca třiminutových intervalech. V případě, že to siréna umožňuje, bude po vyhlášení varovného signálu, následovat upřesňující mluvený doprovod. Richter (2010) popisuje varování jako „komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečujících včasné předání varovné informace o reálně hrozící nebo již vzniklé mimořádné události, vyžadující realizaci opatření na ochranu životů a zdraví obyvatelstva, majetku a životního prostředí.“

Ověřování provozuschopnosti jednotného systému varování a vyznění ukládá vyhláška ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Provádí se zpravidla každou první středu v měsíci ve 12 hodin akustickou zkouškou koncových prvků varování zkušebním tónem. V případě akustické aktivace koncových prvků varování v důsledku technické závady nebo neoprávněného zásahu třetí osoby informuje obecní úřad obce, ve které k této události došlo, bezodkladně obyvatele obce a hasičský záchranný sbor kraje.

Martínek, Linhart a kol. (2006) uvádí, že odpovědnost za varování obyvatelstva „je zejména úkolem státu, zastupovaného především Hasičským záchranným sborem ČR, obcí a provozovatelů jaderných zařízení, dále potom zaměstnavatelů vůči svým zaměstnancům, vedení škol vůči žákům a studentům, správy úřadů, nemocnic, ústavů a obdobných zařízení vůči svým klientům a podobně.“

Hasičský záchranný sbor na svých internetových stránkách uvádí, že sirény, které umožňují přenos varovných signálů, pokrývají 90% našeho území. Problémem může být zbylých 10%, které tvoří především menší vesnice. Zde by měl být zajištěn náhradní způsob varování, který upozorní obyvatelstvo na hrozící nebezpečí. Tímto způsobem je varování pomocí mobilních prostředků, jako jsou vozidla s rozhlasovým zařízením, megafony a mobilní sirény. Další možností je využití osobního vyhlášení například hlídkami policie nebo hasičů. Ze zákona 239/2000 Sb. vyplývá, že na území obce je za varování obyvatel zodpovědný obecní úřad a starosta obce. Organizační opatření vztahující se k varování obyvatelstva jsou zpracována v „Plánu varování obyvatelstva“, který je součástí havarijního plánu kraje. Povinnost varování svých zaměstnanců, vzniká také právnickým a podnikajícím fyzickým osobám, které jsou zahrnuty do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu. V době krizového stavu zabezpečuje varování a informování osob starosta obce, který je dále zodpovědný za vyznění orgánů krizového

řízení pokud tak již neučinil hasičský záchranný sbor kraje (Zákon 240/2000 Sb.) Podle mého názoru, je také vhodné, ujistit se, zda varování slyšeli sousedé, případně je ihned obeznámit se situací a následně sledovat pokyny odpovědných orgánů.

Po zaznění sirény platí pro obyvatelstvo určité zásady chování, výjimkou je zjevné ohrožení zemětřesením či povodní. Obyvatelé, kteří se nachází mimo svůj domov, by se měli okamžitě ukrýt v nejbližší budově, při cestě automobilem zaparkovat a pak se ukrýt. Zavřít dveře a okna. Zapnout rádio nebo televizi či poslouchat, zda nejsou předávány informace jinou cestou (místní obecní či závodní rozhlas, sirény, mobilní prostředky záchranných složek). (Martínek, Linhart a kol. 2006).

Dle mého názoru je také důležité uvědomit si psychologický dopad na obyvatelstvo, které bude mít strach o život a zdraví svůj i svých blízkých popřípadě strach o svůj majetek. Občané, kteří budou vědět, jak se v situaci zachovat a jak chránit sebe i své blízké, budou jistě lépe spolupracovat se záchranáři a řídicími orgány a snadněji se s nastalou situací vyrovnají. Z tohoto důvodu je velmi důležité, ihned po vyhlášení varovného signálu, informovat obyvatelstvo.

4.1.2 Informování

Informování je důležitý prostředek pro ochranu života, zdraví a majetku obyvatelstva. Mimo tísňového informování se na území jednotlivých obcí využívá informování preventivní. Toto informování je popsáno ve vyhlášce 380/2002 Sb. Patří sem informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení. K tomu využívají informace poskytnuté zejména hasičským záchranným sborem kraje. Informování se uskutečňuje prostřednictvím hromadných informačních prostředků, letáků a informačních brožur, ukázkou činnosti integrovaného záchranného systému nebo besedami s obyvatelstvem. V rámci tohoto informování by se obyvatelé měli dozvědět především o zdrojích rizik vzniku mimořádných událostí a s tím souvisejících preventivních opatřeních. Dále také o činnostech a přípravě integrovaného záchranného systému na řešení mimořádných událostí a opatřeních ochrany obyvatelstva, jako je varování, evakuace, ukrytí, individuální ochrana a nouzové přežití, sebeochrana a poskytování vzájemné pomoci a organizaci humanitární pomoci.

V dnešní době by mohla být více využita možnost preventivního informování obyvatelstva pomocí internetových stránek. Vhodné by bylo informovat o možném nebezpečí a také o potřebné reakci obyvatelstva při vzniku mimořádné události či krizové situace a to nejen textově, ale také formou obrázků a videí. Pro tyto účely by se mohly využít internetové stránky jednotlivých obcí a také internetové stránky hasičského záchranného sboru jednotlivých krajů, kde tyto informace většinou jsou, ovšem pouze v textové podobě.

Tísňové informování obyvatelstva je komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečujících ihned po zaznění varovného signálu (nebo v co nejkratší době po jeho zaznění) předání informací o zdroji, povaze a rozsahu nebezpečí a nutných opatření k ochraně života, zdraví a majetku především cestou hromadných informačních prostředků (vysílání rozhlasových a televizních stanic, internet apod.), ale i dalšími dostupnými způsoby (např. rozhlasovými vozy Policie ČR, hasičů, městské policie a případně dalších subjektů (Richter 2010).

Tísňová informace pro varování obyvatelstva může mít charakter akustický (zvukový), verbální (slovní) a optický (obrazový). Tísňové informace v akustické nebo optické podobě mají často formu předem stanoveného varovného signálu, po jehož vyhlášení jsou neprodleně organizována ochranná opatření a smluvené (naplánované) činnosti. Může být šířena rozhlasem a televizí, obecními a objektovými rozhlasy a mobilními rozhlašovacími prostředky, ale i na internetu. (Doležel, Kyselák, Mika, Novák, 2014).

Z mého pohledu, může samotná informace o hrozícím nebezpečí, vyvolat další nežádoucí situace. Vždy záleží na druhu a rozsahu hrozícího nebezpečí, dá se však očekávat, že problémy budou vznikat hlavně na místech s vyšším počtem obyvatel. Na těchto místech by tísňové informování mohlo vyvolat například problémy v dopravě, následné dopravní nehody, přetížení mobilních sítí apod. Důležité je také respektovat informace a snažit se o jejich získání z oficiálních zdrojů a nerozšiřovat neověřené a poplašné zprávy.

4.1.3 Vyrozumění

V pokynu č. 15 generálního ředitelství hasičského záchranného sboru České republiky je vyrozumění definováno jako „souhrn technických a organizačních opatření zabezpečujících včasné předávání informací o hrozící nebo nastalé mimořádné události orgánům krizového řízení, právníkům osobám a podnikajícím fyzickým osobám podle havarijních plánů nebo krizových plánů.“ Je tedy směřováno k orgánům, organizacím a osobám, které se podílejí na řešení mimořádné události či krizové situace. Schéma vyrozumění je součástí havarijních a krizových plánů, kde je stanoveno koho a za jakých okolností o vzniklé situaci informovat. Podle mého názoru, můžeme za nejvhodnější a nejrozšířenější prostředek pro vyrozumění, považovat mobilní telefon. Je to především díky tomu, že v dnešní době jsme zvyklí nosit jej stále u sebe. Lze jej použít ke klasickému hovoru, či zasláním krátké textové zprávy. Vhodnější varianta je jistě použití hovoru, protože máme jistotu, že se informace k dotyčnému dostala a můžeme od něj rovnou získat zpětnou vazbu.

Další možností je využití rádiových sítí složek IZS a dalších zúčastněných organizací, osobních svolávacích přijímačů (pagerů) používaných v jednotném systému varování a vyrozumění, sirén pro svolání jednotek požární ochrany sdružení dobrovolných hasičů, elektronické pošty, datových přenosů zabezpečených datovými sítěmi a ostatních dostupných komunikačních systémů a prostředků. V případě narušení komunikačních systémů se využívají i spojky. (Doležel, Kyselák, Mika, Novák 2014).

4.1.4 Koncové prvky varování

Koncové prvky varování jsou zařízení schopná generovat stanovené zvukové signály případně vysílat verbální informace. Jejich aktivace je možná dálkově ze zadávacích terminálů a místně. Podle principu činnosti dělíme koncové prvky varování na rotační sirény, elektronické sirény, místní informační systémy s vlastnostmi elektronických sítí. (Kratochvílová, Kratochvílová ml., Folwarczny, 2013). „Koncové prvky zabezpečují bezprostřední varování obyvatelstva prostřednictvím varovného signálu a tísňové informování obyvatelstva nejenom elektronickými prostředky, ale všemi dostupnými prostředky“ (Doležel, Kyselák, Mika, Novák 2014). Můžeme sem zařadit

například vozidla s rozhlasovým zařízením, megafony, ampliony apod. Tyto prostředky se jistě budou v rámci jednotlivých krajů a obcí lišit. Další možností je využití osobního vyhlášení například hlídkami policie, hasičů apod.

Jedním z opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 bylo dokončit obměnu elektrických rotačních sirén za moderní koncové prvky varování, které umožní vyslání varovného signálu, po kterém bude vyslána tísňová informace, v zónách vnějšího havarijního plánování a na územích ohrožených povodněmi. Toto opatření je průběžně plněno a finanční objem podpory pro vybudování nových nebo doplnění koncových prvků varování do stávající sítě přesahuje 400 mil. Kč. (Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030).

4.2 Evakuace

Evakuace patří mezi základní způsoby ochrany obyvatelstva. Používá se v případech, kdy není možné zabezpečit jeho ochranu na stávajícím území. Jak uvádí Doležel, Kyselák, Mika a Novák (2014) je evakuace, jako pojem, často mylně spojována s evakuací obyvatelstva a chápána pouze v souvislosti s ní. Její definice je ovšem mnohem širší a ve své podstatě se evakuací zabezpečuje přemístění osob, zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a materiálu k zachování nutné výroby a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí.

Z vyhlášky č. 380/2002 Sb., vyplývá, že za stavu nebezpečí může evakuaci nařídit hejtman. Za nouzového stavu je k tomu oprávněna vláda a hejtman zajišťuje provedení stanovených krizových opatření v rámci kraje. V době krizového stavu nařizuje a organizuje evakuaci zasaženého obyvatelstva v obci její starosta. Evakuace se uskutečňuje na základě krizového plánu kraje. Musí být zajištěna evakuační opatření, která zahrnují zřízení a zabezpečení činnosti evakuačních a přijímacích středisek, vymezení evakuačních tras a zajištění jejich propustnosti, regulaci pohybu obyvatelstva při evakuaci a provedení uzávěry evakuovaného prostoru. Dále musí být zajištěna příprava podkladů pro provedení příjmu evakuovaných osob do evakuačních středisek a následná přeprava do přijímacích středisek. Následuje příprava dokumentace pro příjem evakuovaných osob v přijímacích střediscích a příprava postupů informování osob. Pořádkové, dopravní a zdravotnické zabezpečení evakuace a dále zabezpečení ubytování, zásobování a distribuci zásob

zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu, vždy v součinnosti s příslušným orgánem veřejné správy. Sem můžeme zařadit pracovní skupinu krizového štábu, evakuační středisko a přijímací středisko.

4.2.1 Rozdělení evakuace

Evakuaci můžeme rozdělit podle různých kritérií, ve vztahu k velikosti evakuovaného území, doby evakuace a jeho způsobu. Z hlediska rozsahu opatření se dělí na evakuaci objektovou a evakuaci plošnou, z hlediska doby trvání na krátkodobou a dlouhodobou a z hlediska způsobu realizace na evakuaci se zajištěním dopravy a samoevakuaci.

Evakuace objektová „zahrnuje evakuaci osob jedné nebo malého počtu obytných budov, administrativně správních budov, technologických provozů nebo dalších objektů“ (Kratochvílová, Kratochvílová ml., Folwarczny, 2013). Nejčastější příčinou může být požár nebo únik nebezpečné látky. Evakuace plošná zahrnuje evakuaci osob z většího počtu budov popřípadě rozsáhlejšího území.

Doležel, Kyselák, Mika a Novák (2014) uvádí, že evakuace dlouhodobá je „evakuace, kdy ohrožení vyžaduje dlouhodobý, více než 24hodinový pobyt mimo domov“. Obyvatelům, kteří nemají možnost vlastního náhradního ubytování, se toto ubytování poskytuje a probíhají další kroky k zajištění jejich nouzového přežití. Evakuace krátkodobá nevyžaduje dlouhodobé opuštění domova a realizaci opatření k nouzovému přežití obyvatelstva jako je poskytování náhradního ubytování apod.

Evakuace se zajištěním dopravy je komplexně řízena orgány, které mají na starosti evakuaci obyvatelstva. Tento způsob je náročný na organizaci a koordinaci odpovědných osob. Po prostudování dostupné literatury se dá usoudit, že pro složky IZS i pro samotné obyvatelstvo je nejjednodušším způsobem samoevakuace. Obyvatelé v tomto případě využívají vlastních dopravních prostředků a šetří tak finanční, materiální i lidské zdroje zasahujících orgánů, které v tomto případě pouze usměrňují obyvatelstvo na místo shromáždění či do evakuačního střediska. Důležitým úkolem je zajištění průchodnosti evakuačních tras. Adamec (2012) uvádí, že „v případě velkého počtu evakuovaných osob lze evakuační trasy zjednosměrnit, vždy však s ohledem na dostupnost evakuační zóny,

např. pro složky integrovaného záchranného systému“ a dodává, že „na základě zkušeností z povodní v posledních 15 letech lze konstatovat, že velká část obyvatelstva se evakuuje s využitím vlastních dopravních prostředků a často i s vlastním zajištěním ubytování a stravování (chaty, chalupy, příbuzní apod.)“. Kratochvílová, Kratochvílová ml., a Folwarczny (2013) dodávají, že „v praxi se můžeme setkat také s evakuací samovolnou, kdy proces evakuace není řízen a obyvatelstvo při potřebě úniku před nebezpečím jedná dle vlastního uvážení“. Posledně jmenovaný způsob je však značně rizikový. Když si představíme takovou evakuaci ve větším městě s hustým zalidněním, mohlo by snadno dojít k dopravním nehodám s následným zablokováním pozemních komunikací pro obyvatele i zasahující složky a k ohrožení životů, zdraví i škodám na majetku. Proto je vždy nutné zvážit vlastní možnosti a dbát pokynů zasahujících orgánů.

4.2.2 Plánování evakuace

Plánování evakuace je důležitý proces, díky kterému je zajištěna efektivní spolupráce zúčastněných osob a který snižuje riziko ohrožení životů, zdraví, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a materiálu k zachování nutné výroby a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí. Evakuace je zapracována také do havarijního plánu kraje, a sice do plánů konkrétních činností. Plán evakuace obyvatelstva obsahuje zásady provádění evakuace, rozsah evakuačních opatření, zabezpečení evakuace, orgány pro řízení evakuace a způsob jejich vyrozumění a rozdělení odpovědnosti za provedení evakuace obyvatelstva. (Vyhláška MV č. 328/2001 Sb.).

Vyhláška MV 380/2002 Sb. uvádí, že evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost; přednostně se plánuje pro následující skupiny obyvatelstva:

- a) děti do 15 let,
- b) pacienty ve zdravotnických zařízeních,
- c) osoby umístěné v sociálních zařízeních,
- d) osoby zdravotně postižené,
- e) doprovod osob uvedených v písmenech a) až d).

Z tohoto plánu můžeme usoudit, že zodpovědné orgány si uvědomují komplikovanější evakuaci těchto skupin obyvatelstva. Podle mého názoru je nejsložitější evakuace ze zdravotnických zařízení. Je tu poměrně vysoká koncentrace osob, které jsou často imobilní, nebo je jejich pohyblivost určitým způsobem omezena. Ještě závažnějším problémem je evakuace osob, které jsou ve vážném ohrožení života a mohou se nacházet např. na jednotce intenzivní péče, nebo přímo na operačních sálech – v tomto případě je okamžitá evakuace vyloučena. Proto by měl být v těchto objektech kladen velký důraz na požární ochranu a také proškolení personálu pro případ vzniku mimořádné události.

4.2.3. Evakuační zavazadlo

Evakuované osoby by s sebou měly mít evakuační zavazadlo, které jim zabezpečí základní podmínky pro přežití po dobu úniku z oblasti zasažené mimořádnou událostí či krizovou situací. Jako zavazadlo lze využít, batoh, kufř, cestovní tašku apod. Evakuační zavazadlo by mělo obsahovat trvanlivé potraviny a vodu na 3 dny, jídelní misku a příbor, osobní doklady, finance a cennosti, léky, toaletní a hygienické potřeby, náhradní prádlo a obuv, spací pytel, karimatku, nůž, svítilnu, přenosné rádio, zápalky, šití, tablety na úpravu vody a další drobnosti.

Při vypuknutí mimořádné události jsou většinou obyvatelé nuceni ihned opustit svůj domov, proto je podle mě vhodné mít evakuační zavazadlo předpřipraveno. V případě potřeby se pouze přidají osobní doklady a finance a člověk má zajištěno vybavení pro několik dní nouzového přežití. Důležité je sledovat datum spotřeby u trvanlivých potravin a průběžně je obměňovat, stejně tak expirační doba léků a jiného zdravotnického materiálu.

4.3 Nouzové přežití obyvatelstva

Nouzové přežití obyvatelstva patří mezi hlavní opatření ochrany obyvatelstva při vzniku mimořádné nebo krizové situace. Typy krizových situací můžeme rozdělit na antropogenní – zapříčiněné člověkem či živelné – způsobené přírodními vlivy. V podmínkách České republiky se může jednat především o záplavy či povodně, narušení kritické infrastruktury, technologické havárie či epidemie. V těchto případech jsou ohroženy životy, zdraví i majetek a proto je důležitá evakuace zasaženého obyvatelstva a následné vytvoření podmínek pro nouzové přežití. „Opatření k nouzovému přežití

obyvatelstva jsou zahajována 1-2 dny po vzniku krizové situace (od zahájení aktivace nouzového systému). Do této doby se na záchraně občanů budou podílet obce s místními opatřeními a sami občané vlastním předzásobením.“ (Mika, Zahradníček, Zeman, 2012) V dnešní době si mnozí z nás neuvědomují, že se mohou s takovou situací setkat. Jsou zvyklí na každodenní dostupnost obchodů s potravinami, a proto je nenapadne, že je vhodné, mít určité zásoby základních potravin, pro případ nouze.

Nouzové přežití obyvatelstva vyjadřuje nezbytně nutnou pomoc obyvatelstvu postiženému následky mimořádné události, které se nemůže běžným způsobem stravovat, zásobovat a využívat služeb.

Mezi opatření nouzového přežití řadíme:

- nouzové ubytování,
- nouzové zásobování základními potravinami,
- nouzové zásobování pitnou vodou,
- zajištění základních služeb obyvatelstvu,
- nouzové dodávky energií,
- organizování humanitární pomoci (Smetana, 2007).

Tato opatření je nutné zabezpečit po celou dobu trvání mimořádné události či krizové situace a obvykle jsou ukončena návratem obyvatelstva do místa svého bydliště popřípadě trvalým přesunem na jiné místo. Ze zákona 239/2000 Sb. vyplývá, že organizaci a koordinaci evakuace, nouzového ubytování, zásobování základními potravinami a pitnou vodou a dalšími prostředky pro přežití obyvatelstva má na starosti hasičský záchranný sbor kraje za přispění orgánů obce. Pro tyto situace mají vypracované jednotlivé územní celky havarijní a krizové plány, kde je také uvedeno rozdělení odpovědnosti za provedení opatření pro nouzové přežití obyvatelstva (Vyhláška MV č. 328/2001 Sb.). Smetana (2007) uvádí, že „v těchto plánech jsou definovány předem smluvně zajištění dodavatelé jednotlivých komodit a množství, která mohou poskytovat. Cílem je zajištění základních životních potřeb, podmínek pro přežití a základních hygienických potřeb.“

4.4 Nouzové ubytování

Mezi první opatření, které musí být zasaženému obyvatelstvu poskytnuto, patří nouzové ubytování. Platí to zejména pro osoby, které nemohou využít vlastního

náhradního ubytování v podobě chaty, chalupy nebo možnosti bydlení u příbuzných či známých. Při poskytování nouzového ubytování se využívá objektů, které za běžného stavu k bydlení neslouží, proto se takové opatření provádí jen na pár dní. Smetana (2007) uvádí, že „v případě potřeby zajistit ubytování na delší dobu se poskytuje tzv. náhradní ubytování, které se svou kvalitou blíží nebo rovná standardnímu bydlení.“

Je nutné jej řešit především s ohledem na kategorii osob, vybavení objektů a jejich kapacitu, předpokládanou dobu ubytování a režim života v ubytovacím místě. Dále je nutné zohlednit společné ubytování rodin. Pokud je to možné, brát v úvahu potřeby dopravy pracujících do zaměstnání a žáků do škol (Doležel, Kyselák, Mika, Novák, 2014).

Pro případy náhradního ubytování je nejvhodnější využít objekty s lůžkovým, stravovacím a hygienickým vybavením (např. hotely, penziony, koleje, ubytovny apod.), které jsou pro tyto potřeby dostatečně vybaveny. Podle Adamce (2012) se až v druhé řadě „doporučuje využít jiná stacionární zařízení s adekvátním hygienickým vybavením a prostory pro umístění lůžek (sportovní haly, školy, tělocvičny kulturní zařízení apod.), protože je to organizačně náročnější, včetně nutnosti zajištění potřebné lůžkové kapacity vlastního provozního režimu apod.“

Další možností, je využití materiální základny humanitární pomoci – výstavba stanů s využitím sil a prostředků Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen „HZS ČR“) nebo Armády České republiky (dále jen „AČR“). Zde se hůře řeší hygiena, stravování, vytápění apod.

Prostory, které se v případě nutnosti vybaví ubytovacím zařízením (školy, tělocvičny, kulturní domy) by měly splňovat následující kritéria:

- doporučená plocha je v závislosti na počtu ubytovaných osob minimálně 4 m² na osobu,
- dostupnost po příjezdové komunikaci s dostatečnou únosností,
- připojení na zdroj pitné nebo užitkové vody, elektrické energie, kanalizační sítě, apod.,
- dostatečná kapacita WC a koupelen (1 toaleta a 1 sprcha na 15-20 osob), včetně vybavení toaletními a hygienickými potřebami,
- oddělený prostor pro přípravu a výdej stravy, včetně potřebného vybavení,

- možnost vybavení ubytovacím materiálem (lůžka nebo postele, stoličky, stoly apod.) (Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu ML č. 8 Ob. (2011).

Při zřizování nouzového ubytování je také nutné toto místo označit, popřípadě vytyčit příjezdovou cestu. Dále musí být označeny vnitřní prostory, zřízeno místo pro příjem ubytovaných a pro poskytování zdravotnické pomoci a také zpracován provozní řád, se kterým budou seznámeny všechny ubytované osoby. Důležitá je také dokumentace střediska, která obsahuje základní informace o místě nouzového přežití a jeho materiální zabezpečení, kapacitu místa nouzového přežití, stravovací kapacitu a počty sociálních zařízení. Další část tvoří údaje o evakuovaných ubytovaných osobách. Jsou zaznamenány jejich jména a příjmení, bydliště, data narození, popřípadě číslo některého z osobních dokladů a také datum a čas přijetí.

Zajištění nouzového a náhradního ubytování je vždy náročné pro složky IZS, orgány obcí i pro samotné obyvatelstvo. Lidé nejsou zvyklí přežívat v tak velkých skupinách osob, proto je pro ně tato situace stresující a snadno tak mohou vznikat konflikty. Dalším problémem je hygiena, kvůli malému počtu toalet a sprch. V úvahu se musí vzít také ubytování nemocných či zraněných lidí, kteří potřebují zdravotní péči.

4.5 Nouzové zásobování základními potravinami

Nouzové zásobování základními potravinami představuje samotné zajištění zásobování, vhodné skladování, zabezpečení přípravy jídla a vlastního stravování. Stejně jako u nouzového ubytování, i zde se předpokládá využití objektů, které pro tyto účely prioritně slouží. Jedná se o restaurace, hotely, menzy, penziony a jako jedna z posledních možností se dají využít mobilní stravovací kuchyně. Dalším způsobem zajištění nouzového zásobování je poskytnutí základních potravin z obchodů, či skladů, které nebyly zasaženy mimořádnou událostí či krizovou situací. „Při posuzování a rozhodování, z jakých zdrojů se zásobování potravinami nebo stravou bude zabezpečovat, se zpravidla bere v úvahu místní dostupnost zdrojů, popř. v nejbližším možném okolí.“ (Doležel, Kyselák, Mika, Novák, 2014).

Adamec a kol. (2012) uvádí, že se předpokládá „určitá redukce množství a složení stravy, sortimentu jídel s tím, že se doporučuje minimální denní energetický příjem 1500 kcal (6280 kJ), optimální 2200 kcal (9200 kJ).“ Podle mého názoru je tato strava

dostačující, některým by však mohla tato redukce činit problémy, protože jsou zvyklí přijímat podstatně pestřejší potravu s vyšší kalorickou hodnotou. Skutečným problémem však může být zajištění stravy osobám dodržujícím dietní plán předepsaný lékařem, nebo osobám s intolerancí některých druhů potravin).

Tabulka 1. Sortiment a množství potravin potřebných pro nouzové přežití jedné osoby na 10 dní. Zdroj: Smetana 2007

Sortiment a množství potravin potřebných pro nouzové přežití jedné osoby na 10 dní	
Potraviny	Dávka
Maso, včetně konzerv	0,9 kg
Mléko a ml. výrobky vč. sušeného a konzervovaného mléka	2,5 litrů
Tuky, včetně másla, sádla a olejů	0,6 kg
Chléb	2,5 kg
Přílohy: brambory, rýže, těstoviny, luštěniny, kroupy	3,2 kg
Mouka	1,9 kg
Cukr	0,5 kg
Vejce	2 ks

4.6 Nouzové zásobování pitnou vodou

Jelikož bez vody nedokážeme existovat, jsou její dodávky jedním z hlavních prvků kritické infrastruktury. V České republice je zatím vody dostatek, možná právě proto s ní lidé plýtvají a nevyužívají ji efektivně. Podle mého názoru je nouzové zásobování pitnou vodou jedním z nejdůležitějších kroků nouzového přežití. V běžném životě se čas od času stane, že se kvůli opravám, na veřejném vodovodu, ocitne obyvatelstvo na část dne bez vody. I když tuto informaci víme dopředu, je pro nás velmi nepříjemné, bez tekoucí vody fungovat. Nejen že je to problémem pro samotné obyvatelstvo, ale také pro zdravotnická zařízení, výrobní procesy a požární zabezpečení. Proto bude nouzové zásobování dostatečným množstvím pitné vody jedním ze stěžejních úkolů.

Nouzové zásobování pitnou vodou popisuje Koncepce zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou za krizových situací z roku 2003. Je to způsob řešení zásobování vodou v krizových situacích, jehož účelem je zabezpečení nezbytného množství vody požadované

jakosti v případech, kdy stávající systém zásobování vodou je zcela nebo částečně nefunkční. Nouzové zásobování vodou je časově omezeno na dobu nezbytně nutnou.

Pro účely nouzového zásobování vodou se přednostně využívají zdroje podzemních vod. Zdroje povrchových vod se do seznamu zdrojů nouzového zásobování vodou zařazují jen výjimečně. Nouzové zdroje vody se dělí do tří skupin, zdroje mimořádného významu, vybrané zdroje a ostatní jímací objekty. (Martínek, Linhart a kol., 2006).

Při využívání povrchových vod, je nutná její úprava. Musí být zbavena všech škodlivých látek, aby byla zdravotně nezávadná. Svoji roli hraje také roční období, kdy v průběhu roku teplota povrchových vod značně kolísá. Nouzové zásobování pitnou vodou je zahájeno do pěti hodin od vzniklé mimořádné události či krizové situace v případě, že došlo k narušení dodávek pitné vody a je zajišťováno až do obnovení funkce běžného zásobování pitnou vodou. Pro první dva dny by mělo být zajištěno 5 litrů na osobu a den, další dny 10 – 15 litrů na osobu a den.

Při nouzovém zásobování obyvatelstva pitnou vodou se podle povahy narušení systému zásobování mohou využívat:

- Nenarušené vodovodní systémy nebo jejich části a možnosti jejich provizorního propojení;
- Nenarušené samostatné studny;
- Souprava na desinfekci vody;
- Dovážení pitné vody cisternami;
- Dodávky balené pitné vody;
- Mobilní úpravny vody;
- Různé kombinace výše uvedených možností. (Doležel, Kyselák, Mika, Novák, 2014).

4.7 Nouzové základní služby

Nouzové základní služby obyvatelstvu zasaženému mimořádnou událostí či krizovou situací zahrnují především poskytování informací o vývoji situace a přijatých opatření, zdravotnické služby, zásobování nezbytnými prostředky denní potřeby a osobní hygieny. Dále poštovní a spojové, finanční, sociální, veterinární, dopravní, technické a

pohřební služby. „Nouzové základní služby zajišťují zejména subjekty, které tyto služby v daném území standardně poskytují.“ (Adamec a kol., 2012). V podmínkách nouzového přežití se dostanou do popředí především služby zdravotnické, aby se zajistila ochrana životů a zdraví zasaženého obyvatelstva. „Nouzové základní služby je nutno zabezpečit přednostně pro osoby umístěné ve zdravotnických zařízeních a v ústavech sociální péče.“ (Kratochvílová, Kratochvílová ml., Folwarczny, 2013).

4.8 Nouzové dodávky energií

Nouzové dodávky energií se za mimořádných událostí či krizových situací řídí zákonem č. 458/2000 Sb. a vyhláškami vztahujícími se k jednotlivým oblastem dodávané energie. Nouzovými dodávkami energií se rozumí zejména dodávka elektrické energie, tepla a plynu. Jsou zajišťovány především subjekty, které v daném území energie standardně dodávají. V těchto situacích se dále využívá nouzového propojení energetických sítí, regulačních opatření či použití mobilních zdrojů potřebných energií např. elektrocentrály apod. Nouzové dodávky energií jsou důležité především pro objekty a provozy, které zabezpečují činnost území, zasaženého mimořádnou událostí či krizovou situací.

Těmito objekty a provozy zpravidla jsou:

- Správní úřady, úřady samosprávy a soudy;
- HZS ČR, ozbrojené bezpečnostní sbory a AČR;
- Zdravotnická, školská, sociální a obdobná zařízení;
- Subjekty hospodářské mobilizace;
- Zastupitelské a obdobné úřady;
- Rozhodující výrobci, distributoři a prodejci potravinářských výrobků;
- Rozhodující subjekty provozující poštovní, telekomunikační, televizní a rozhlasové služby. (Doležel, Kyselák, Mika, Novák, 2014).

Podle mého názoru Většina lidí si dnes život bez elektrické energie nedovede představit. Obchody, bankovníctví, distribuce energií, veřejné osvětlení, městská hromadná doprava a dopravní signalizace ve větších městech, železniční doprava a mnoho dalšího funguje díky elektrické energii. Při mimořádné události či krizové situaci bude však nejdůležitější zajistit elektrickou energii především pro orgány, které se vzniklou situací

bojují. Co se týče nouzových dodávek energií, bude záviset také na ročním období. V zimě bude prioritou zajistit dodávky tepla, v létě naopak energie, díky kterým se nebudou kazit zásoby potravin apod.

4.9 Kontejner nouzového přežití

Kontejner pro nouzové přežití (dále jen „KNP“) se využívá při rychlé a účinné pomoci větší skupině obyvatelstva při mimořádných událostech, které lze obtížně předvídat. Jedná se například o velké silniční, železniční a letecké nehody, živelné pohromy či poškození obytných domů. Dále může být použit při dlouhodobých zásazích složek IZS jako týlová základna nebo pro účely výcviku v polních podmínkách pro speciální odbornosti (např. pyrotechnici, horolezci, potápěči, speleologové). Kontejner nouzového přežití se skládá z 1 kusu kontejneru a 1 kusu stanu.

Je určen k nouzovému ubytování a stravování minimálně 25 osob na dobu 24 hodin. Jeho konstrukce umožňuje zabezpečit přepravu samotného kontejneru v závěsu. Lze ho uvést dvěma osobami z přepravního stavu do provozního do 1 hodiny. Je vybaven elektrickým rozvodem o napětí 230 V a 12/24 V, osvětlením vnitřního a venkovního prostoru, vytápěním a možností ohřevu a výdeje stravy. Kontejnery jsou vzájemně propojitelné do jednoho většího celku (Martínek, Linhart a kol., 2006).

Mimo jeho nezávislé fungování jej lze také napojit na stávající inženýrské sítě, případně využít vhodných stacionárních zařízení k poskytování potřebných služeb či zvýšení kapacity péče o postižené obyvatelstvo. Kontejnery mají také stejné základní parametry, což umožňuje jejich vzájemné propojení.

Na krajské úrovni je plánováno u HZS krajů a záchranného útvaru HZS ČR celkem 15 ks KNP. KNP jsou rozmístěny v opěrných bodech HZS krajů a připraveny k okamžitému výjezdu na výzvu velitele zásahu, řídicího důstojníka, ředitele HZS kraje nebo při ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací na pokyn generálního ředitele HZS ČR nebo řídicího důstojníka generálního ředitelství HZS ČR.

Konstrukční řešení KNP umožňuje:

- dlouhodobý nepřetržitý provoz;

- spolehlivou funkci v rozmezí teplot -30 až $+50$ °C;
- rozvinutí dvěma osobami do 1 hodiny;
- užití v terénu se sklonem do 8° ;
- vytopení stanu nebo stanů do 1 hodiny při venkovní teplotě -5 °C na teplotu nejméně $+15$ °C;
- možnost výstavby nafukovacího stanu v jednom celku s kontejnerem nebo samostatně, vzájemné propojení dvou a v případě doplnění propojovacími díly i více stanů, možnost jejich spojování do jednoho celku;
- osvětlení a ozvučení vnějšího prostoru;
- propojení dvou a více kontejnerů na jeden náhradní zdroj elektrické energie;
- možnost napojení na pevnou elektrickou síť (kabel o délce 50 až 100 metrů);
- přepravu a uložení materiálu nouzového přežití. (Doležel, Kyselák, Mika, Novák, 2014).

Kontejner je členěn na hygienickou, kuchyňskou a skladovací část. Hygienická část kontejneru je rozdělena na dvě části, které jsou vybaveny WC s umyvadlem či sprchovým koutem. Tyto prostory jsou vytápěny elektrickým přímotopem s možností odvětrání. Nádrže na čistou i odpadní vodu jsou umístěny mezi těmito kabinami. Kuchyňský prostor je vybaven základními elektrospotřebiči, které umožňují přípravu stravy a nápojů. Dále je zde kuchyňská linka se dřezem a průtokovým ohříváčem vody, skříňky pro uskladnění potravin a kuchyňské nádobí pro jednorázové použití. Ve skladovacím prostoru se nachází elektrocentrála, stan a jeho příslušenství, stoly, židle, skládací lůžka a další materiál.

Tabulka 2. Materiální vybavení kontejneru nouzového přežití. Zdroj: Richter 2010

P. č.	Druh materiálu	počet (kusy)	poznámka
1.	vlastní kontejner	1	
2.	elektrocentrála přenosná 230 V	1	
3.	osvětlovací souprava 230 V	1	
4.	mobilní nezávislé topení	1	
5.	palivo pro topení	na 24 h provozu	20 litrové nádoby

P. č.	Druh materiálu	počet (kusy)	poznámka
6.	lednice min. 200 l, 230 V	1	
7.	mikrovlňná trouba 230 V	1 – 2	
8.	přepravky na potraviny	1	
9.	nafukovací hala/stan včetně nafukovacího kompresoru	1	pro 25-50 osob včetně propojovacích modulů a podlahy; návrh řešení pomocí jednoho (dvou) stanů minimálně 0,75 m ² plochy na osobu
10.	chemické WC	1 – 2	
11.	nádrž na vodu	1	400 l pevně spojená s kontejnerem
12.	umyvadlo s odpadem	2	odpadní nádrž
13.	stůl s deskou	5 – 7	skládací nebo stohovací (celkem pro 25-50 osob)
14.	lehátko skládací	3	
15.	židle - lavice	25 – 50	skládací nebo stohovací
16.	přikrývka	50 – 100	
17.	rychlovarná konvice 230 V	2	
18.	vařič na ohřev potravin 230 V	1 – 2	2 x . . . kW
19.	nádoba na ohřev potravin	3	5, 10, 15 litrů
20.	naběračka	2	150, 250 ml
21.	otvírák na konzervy	3	
22.	zástěra	1	
23.	palivo pro EC	na 24 hodin provozu	20 litrové nádoby
24.	hrnky na jedno použití	300	0,2 dcl
25.	příbory na jedno použití	300	sady
26.	hluboké talíře na jedno použití	300	

P. č.	Druh materiálu	počet (kusy)	poznámka
27.	mělké talíře na jedno použití	300	
28.	konzervovaná dávka potravin	25-50	celodenních strav, nákup při použití
29.	suchary	200	balení
30.	čaj porcovaný	250	porcí
31.	sladidlo	1 000	vakuové balení
32.	citron tekutý	2,5 l	
33.	balená stolní voda	100 l	balení min. po 1,5 l
34.	dětské pleny vakuové balení	5	balení
35.	dětská kojenecká láhev	2	
36.	gumový dudlík k dětské koj. láhvi	2	
37.	toaletní papír	20	400 ústřížků
38.	dámské vložky hygienické	5	vakuové balení
39.	igelitové pytle na odpad	100	
40.	páska vytyčovací	500 m	
41.	stojan na igelitové pytle na odpad	3	
42.	lékárna III	2	
43.	brašna s kancelářskými potřebami	1	potřeby pro evidenci
44.	informační tabule, nástěnky, šipky a ukazatele	1 komplet	plastové provedení
45.	mýdlo malé (hotelové balení)	50	
46.	jednorázový ručník	500	
47.	přenosné nerozbitné umývadlo	3	
48.	zdravotnická desinfekce	2 l	
49.	desinfekční gáza skládaná	100	vakuové balení
50.	papírové kapesníky	200	balení po 10 ks

5. HUMANITÁRNÍ POMOC

Pravidla pro poskytování a přijímání humanitární pomoci stanovuje zejména:

zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů,

zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv, ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

nařízení vlády ČR č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva,

usnesení vlády č. 302 ze dne 31. března 2004, o Zásadách zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do Evropské unie.

Všechny uvedené dokumenty popisují poskytování a přijímání humanitární pomoci s ohledem na zásady dobrého dárcovství, především základními principy lidskosti, nestrannosti a nezávislosti.

5.1 Formy humanitární pomoci

Podle zákona 239/2000 Sb. o Integrovaném záchranném systému se humanitární pomocí rozumí „opatření prováděná za účelem pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, v jejichž rámci se využívají lidské a materiální zdroje.“ Z uvedené definice vyplývá, že tato humanitární pomoc je poskytována v souvislosti s mimořádnou

událostí např. po povodni, orkánu apod. je tedy pomocí krátkodobou, protože končí zpravidla po odstranění následků mimořádné události. Druhým typem humanitární pomoci, je pomoc sociálně slabým, což je pomoc dlouhodobá. Podle Smetany a Kratochvílové (2007) můžeme také humanitární pomoc rozdělit podle poskytovaných služeb na pomoc „materiální (přikrývky, potraviny, voda, apod.), finanční nebo expertní (vysláním odborníků a psychologická pomoc).“

Mezi další formy humanitární pomoci lze zařadit i záchranářskou pomoc (vyslání záchranného týmu – hasičského, kynologického, speleologického, anebo báňské záchranné služby), poradenskou a technickou pomoc (vyslání specialistů nebo poskytnutí informací směřujících k zamezení ztrát na lidských životech nebo omezení materiálních škod). V praxi nalezneme nejčastěji kombinaci dvou a více forem humanitární pomoci. (Baštecká, 2005).

Veškerá tato pomoc má za cíl ochranu životů, zdraví a majetku zasaženého obyvatelstva. Touto pomocí usnadňuje zvládání mimořádné události či krizové situace a usnadňuje návrat zasaženého obyvatelstva do běžných životů.

5.2 Stručná historie humanitární pomoci

Určitá forma dobrovolnictví existuje jako lidstvo samo, vždy se našli lidé, kteří pomáhali, ať už v době přírodních katastrof či válečných konfliktů. Tuto tradici ovlivňovalo náboženství a také myšlenky humanismu, filantropie a pacifismu, podle kterých je morálně a eticky správné pomáhat. Podle Opršala (2008) jsou to dále důvody politické a pragmatické, kdy je pomoc využívána pro potřeby daného státu, aby se zamezilo konfliktům. Je tedy výhodnější investovat do chudých zemí, jelikož se v delším časovém horizontu ušetří prostředky k zajištění vlastní bezpečnosti.

Humanitární pomoc, jak ji známe dnes, se začala formovat na konci 19. století. O vznik první organizace se zasloužil Henri Dunant, díky kterému vznikla v roce 1863 ve švýcarské Ženevě jedna z nejznámějších humanitárních organizací, a sice Mezinárodní výbor Červeného kříže. Následovalo založení dalších humanitárních organizací, jako např. britské Save the Children v roce 1919, která se věnuje především pomoci dětem. Po 2. světové válce to pak byla britská organizace Oxfam a americká Care, které pomáhaly v boji proti chudobě a útrapám způsobené válečným konfliktem. V roce 1971 vznikla další

významná humanitární organizace – Lékaři bez hranic, která poskytuje odbornou zdravotnickou pomoc lidem v době krizí a válečných konfliktů

První humanitární organizace začaly na našem území vznikat na konci 20. století. Navázaly však na činnost spolků, které na našem území působily již dříve. V roce 1868 byly schváleny Stanovy Vlasteneckého pomocného spolku pro Království české, který byl součástí Rakouské společnosti Červeného kříže. (<http://www.cervenykrizkm.cz/onas/historie-ceskeho-cerveneho-krize/>).

5.3 Mezinárodní humanitární právo

Před vznikem mezinárodního humanitárního práva se ozbrojené konflikty řídily pouze nepsanými pravidly a zvyklostmi. Později se postupně uzavíraly dohody mezi stranami konfliktu. „Obecně lze říci, že právo tehdy aplikovatelné v ozbrojených konfliktech bylo časově i prostorově omezené, platilo pouze pro jednu bitvu nebo specifický konflikt. Pravidla se rovněž lišila v závislosti na období, místě, morálce a kultuře.“ (Český červený kříž 2009).

Mezinárodní právo je součástí práva veřejného a uvádí pravidla, která mají v době ozbrojeného konfliktu chránit osoby, které nejsou do bojů zapojeny. Dále by taky měly omezit způsoby a prostředky vedení války. Richter (2010) uvádí, že mezinárodní humanitární právo „si klade za cíl omezit utrpení způsobené válkou. Vztahuje se na realitu konfliktu bez ohledu na jeho příčiny, na oprávněnost použití síly nebo kdo je vinen porušením míru.“

Hlavní zásady mezinárodního humanitárního práva:

- Úmluvy musí být dodržovány za všech okolností;
- Při aplikaci úmluv nelze činit nepříznivé rozdíly;
- Chráněné osoby se nemohou vzdát svých práv;
- Platí zákaz diskriminace mezi chráněnými osobami;
- Pravidla se vztahují i na skupiny pracující v ilegalitě, partyzány a jiné, obdobné sbory;
- Platí zákaz odvetných opatření vůči chráněným osobám;
- Smluvní strany zajišťují zveřejňování pravidel již v době míru;

- Provádění pravidel je pod dozorem neutrálních států, jakožto ochranných mocností (humanitárních organizací);
- Úmluvy se aplikují nezávisle na tom, zda je obě strany konfliktu uznávají;
- Úmluvy lze vypovědět; došlo-li by k tomu za ozbrojeného konfliktu, pravidla by byla účinná až do jeho skončení. (Český červený kříž, online: <http://www.cck-cr.cz>)

V dnešní době se setkáváme s konflikty, kdy se ozbrojené skupiny obyvatelstva se společnou identitou (národnost, náboženství apod.) snaží násilně vysídlit, či vyhladit obyvatelstva jiné identity. Dále to mohou být konflikty, ve kterých se ozbrojené skupiny snaží dostat k moci ve státu s oslabenou funkcí jeho struktur. Český červený kříž (2009) uvádí, že v těchto konfliktech, kde „je vystaveno násilí zejména civilní obyvatelstvo, se mezinárodní humanitární právo vztahuje také. Mezinárodní humanitární právo se tedy uplatňuje i v případech, kdy jsou státní struktury oslabeny či dokonce zanikají, a právě za těchto výjimečných okolností nabývá na významu.“

5.4 Řešení mimořádných událostí

„Humanitární pomoc je poskytována bezplatně orgány státní správy a orgány územních samosprávných celků, právníckými osobami, podnikajícími fyzickými osobami, nevládními organizacemi, neziskovými organizacemi, sdruženími občanů, skupinami osob a jednotlivci, na základě výzev nebo z vlastní iniciativy formou nabídek.“ (Nařízení vlády ČR č. 463/2000 Sb.).

Zásoby pro humanitární pomoc jsou součástí systému nouzového hospodářství podle §10. Jsou vytvářeny Správou státních hmotných rezerv v systému státních hmotných rezerv. O vydání zásob pro humanitární pomoc rozhoduje předseda Správy státních hmotných rezerv na základě požadavku hejtmana nebo starosty obce s rozšířenou působností. Přidělení zásob pro humanitární pomoc fyzickým osobám vážně postiženým krizovou situací zajišťuje hejtman nebo starosta obce s rozšířenou působností, kterému byly zásoby pro humanitární pomoc poskytnuty. Vydané zásoby se neuhrazují ani nevracejí (Zákon 241/2000 Sb.).

Tabulka 3. Dislokace materiální základny humanitární pomoci. Zdroj: HZS ČR 2016

P.č.	Dislokace MZHP	Ubytovací kapacita (počet osob)	Předurčení pro kraj (ČR)
1.	SOZ Olomouc – Kamenice	150	Hl. m. Praha, Středočeský
2.	SOZ Olomouc – Hluboká nad Vltavou	150	Jihočeský, Plzeňský, Vysočina
3.	SOZ Olomouc – Vlatislav	150	Ústecký, Liberecký
4.	SOZ Olomouc – Skuteč	150	Královéhradecký, Pardubický, Jihomoravský
5.	SOZ Olomouc – Drahanovice	2 x 150	Olomoucký, Moravskoslezský
6.	Záchranný útvar HZS ČR – Hlučín a Zbiroh	3 x 150	celá ČR + zahraničí
7.	SOZ Olomouc – Kroučová	150	Karlovarský, Středočeský
8.	SOZ Olomouc – Vizovice	150	Zlínský, Jihomoravský
	CELKEM	1650	
	Výhled na rok 2016 – sklad SSHR Olomouc	150	Celá ČR + zahraničí
	Cílový stav do roku 2018	1800	

Zásoby pro humanitární pomoc jsou součástí státních hmotných rezerv a tvoří je vybrané základní materiály a výrobky určené po vyhlášení krizových stavů k bezplatnému poskytnutí fyzické osobě vážně materiálně postižené. Správa státních hmotných rezerv zabezpečuje financování, obměnu, záměnu, půjčku, uvolnění, nájem, prodej, skladování, ochraňování a kontrolu státních hmotných rezerv a podle požadavků krizových plánů i jejich pořizování. Státní hmotné rezervy se vytváří v souladu se zákonem č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv a zákonem č. 241/2000 Sb.,

o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a změně některých souvisejících zákonů. Požadavky na tvorbu státních hmotných rezerv vyplývají z krizových plánů.

Tyto zásoby jsou však omezené a tak se dá předpokládat, že při mimořádné události většího rozsahu nebude možnost poskytnout tuto pomoc všem zasaženým obyvatelům. Organizování této pomoci také zabere určitý čas. Z mého pohledu je vhodné na toto myslet a mít své vlastní zásoby, které pomůžou člověku lépe zvládnout nastalou situaci. Možnou variantou je mít jisté materiální zabezpečení v místě potencionálního nouzového ubytování, které může představovat pobyt na chatě, chalupě či u příbuzných. V případě potřeby pak člověk není odkázán pouze na pomoc druhých a může využít své vlastní, předem připravené, zásoby.

5.5 Poskytování humanitární pomoci

Jedním z hlavních dokumentů, který popisuje poskytování a přijímání humanitární pomoci je zákon č. 463/2000 Sb. Tato pomoc se poskytuje k uspokojování základních lidských potřeb zasaženého obyvatelstva a k obnově území. Zahrnuje především pomoc finanční, věcnou, nebo pomoc formou služeb. Přehled nabídek a požadavků na humanitární pomoc vedou státní orgány, orgány územních samosprávných celků a humanitární organizace. Sbírkové sbírky pro humanitární pomoc konají humanitární organizace na základě aktuálních požadavků z postižených oblastí. Humanitární pomoc z těchto sbírek je soustřeďována ve skladech organizačních složek státu; v konkrétním případě lze z důvodu účelnosti humanitární pomoc soustředit ve skladech humanitárních organizací. Vždy je nutné učinit jistou analýzu potřeb, protože pro každou situaci se může poskytovaná pomoc lišit. Při řešení mimořádné události je důležité brát v potaz možné psychosociální dopady na zasažené obyvatelstvo. Tato pomoc se poskytuje při individuálním neštěstí i v případě rozsáhlé mimořádné události, při nouzovém přežití a humanitární pomoci.

Poskytování osobní pomoci zahrnuje především náboženskou a psychologickou pomoc. Náboženskou pomocí se rozumí poskytnutí duchovních služeb zasaženému obyvatelstvu, které zajišťují kněží. Richter (2010) uvádí předpokládané cílové skupiny a místa pro poskytování náboženské pomoci:

Opatření k poskytování náboženské pomoci budou zaměřena zejména na:

- duchovní pomoc raněným, nemocným a umírajícím;

- osoby, které byly evakuovány;
- neduživé a staré osoby;
- těhotné ženy a matky s dětmi;
- akty pohřbívání, včetně hromadného pohřbívání osob;
- působení mezi postiženým a strádajícím obyvatelstvem.

Předpokládaná místa pro poskytování náboženské pomoci:

- místa nouzového ubytování, stravování apod.;
- evakuační a přijímací střediska;
- nemocnice a obdobná zařízení, kde jsou umístovány postižené osoby;
- úkryty osob, především velkokapacitní úkryty;
- místa provádění záchranných prací;
- nemocniční a bezpečnostní oblasti zřízené dle Ženevských úmluv.

Další osobní pomocí je pomoc psychologická. Jak uvádí Doležel, Kyselák, Mika, Novák (2014) tuto pomoc spolu realizují „Psychologická služba HZS ČR, církve, nevládní organizace a občanská sdružení. V rámci krajů jsou vytvářeny psychosociální intervenční týmy. Jejich cílem je psychologická pomoc obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, poskytovat psychologickou pomoc obětem mimořádných událostí, jejich příbuzným a blízkým.“

Tato osobní pomoc je velice důležitá jak pro zasažené obyvatelstvo, tak pro členy jednotlivých složek, kteří provádějí záchranné práce. Jedná se o soubor postupů, jejichž cílem je stabilizace psychického stavu jedince a opatření základních lidských potřeb.

5.6 Rozdělení odpovědnosti za řešení opatření pro nouzové přežití a humanitární pomoc

Tato odpovědnost je v souladu s platnými právními normami rozdělena mezi:

- Orgány obce – obecní úřady a starostu obce; orgány obce s rozšířenou působností – obecní úřad s rozšířenou působností a starostu obce s rozšířenou působností;
- Orgány kraje a orgány s krajskou působností – krajský úřad a hejtman kraje;

- Hasičský záchranný sbor kraje;
- Fyzické osoby;
- Právnícké a podnikající fyzické osoby;
- Ministerstva a jiné správní úřady apod. (Doležel, Kyselák, Mika, Novák, 2014).

Každý z těchto subjektů se na řešení nastalé situace podílí důležitou měrou. Obecní úřady vytváří přípravná opatření k nouzovému přežití, starosta obce organizuje činnost obce v podmínkách nouzového přežití, při mimořádné události či krizové situaci a hasičský záchranný sbor kraje nouzové přežití organizuje a koordinuje. Odpovědnost má přirozeně každý sám za sebe, proto by obyvatelé neměli pouze vyčkávat, až o ně bude postaráno, ale aktivně se podílet na pomoci a přípravě sobě samých i svých blízkých.

5.7 Humanitární organizace

„Organizace, které humanitární pomoc poskytují, nazýváme humanitárními organizacemi. Tyto organizace mohou být z hlediska svého zřizovatele státní, nestátní a mezivládní. Při pohledu na cílovou oblast rozlišujeme humanitární organizace poskytující vnitrostátní pomoc a organizace poskytující mezinárodní humanitární pomoc.“ (Smetana, Kratochvílová, 2007)

Níže jsou uvedeny humanitární organizace, které jsou na našem území nejznámější. Všechny tyto organizace poskytují humanitární pomoc, i přesto jsou mezi nimi značné rozdíly. Každá organizace se zaměřuje na rozdílnou cílovou skupinu a formu poskytované humanitární pomoci.

5.7.1 ADRA

Název „ADRA“ – je odvozen z anglického originálu „Adventist Development and Relief Agency“, tedy „Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj“. ADRA je tedy organizací založenou a svázanou s Církví adventistů sedmého dne. Byla založena v USA v roce 1956 (<http://www.adra.cz/o-nas>). „V současnosti ve světě působí asi 120 poboček a ADRA se tak zařadila mezi hlavní nevládní organizace ve světě. V roce 1997 získala status generálního konzultanta OSN.“ (Smetana, 2012).

Na internetových stránkách této organizace se dočteme, že v České republice byla založena 29. 5. 1992 a na základě nového zákona o nadacích byla 27. 12. 1998 přeregistrována. ADRA pomáhá všem lidem bez rozdílu rasy, pohlaví a náboženské či politické příslušnosti. Ve svých počátcích se nadace soustředila především na distribuci materiální a potravinové pomoci v zemích postižených válečným konfliktem nebo přírodní katastrofou (<http://www.adra.cz/o-nas>).

Smetana a Kratochvílová (2007) uvádí, že zahraniční činnost této organizace je zaměřena především do zemí bývalé Jugoslávie a do nejchudších zemí východní Evropy.

V poslední době se její činnost zaměřila na pomoc při mimořádných událostech, primárně těch malých, individuálních, ale využitelných i při rozsáhlých katastrofách. Do této filozofie spadá založení a příprava Komunitních intervenčních psychosociálních týmů. (Smetana, 2012).

5.7.2 Člověk v tísní

Společnost Člověk v tísní vznikla v roce 1992 a postupně se stala profesionální humanitární organizací, jejímž cílem je pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě (<https://www.clovekvtsni.cz/cs/o-nas>).

Během dvaceti let své existence se Člověk v tísní stal jednou z největších neziskových organizací ve střední Evropě, začal se také věnovat oblasti vzdělávání a pomoci lidem žijícím v sociálním vyloučení. Člověk v tísní je členem Alliance 2015, strategické sítě sedmi evropských nevládních organizací aktivních v oblasti humanitární pomoci a rozvojových projektů. Tato spolupráce přináší efektivnější výsledky jak při práci v cílových zemích, tak i při kampaních ovlivňujících postoje politické reprezentace i široké veřejnosti v Evropě.

Postupem času se tato organizace začala v zahraničí zabývat i dlouhodobějšími problémy, jako je nedostupnost kvalitního vzdělání, zdravotní péče nebo degradace životního prostředí.

Od prvopočátku její existence jsou definovány hlavní cíle, jimiž jsou (<https://www.clovekvtsni.cz/cs/o-nas>):

- Efektivně pomáhat lidem v krizových a postkrizových oblastech světa,

- Podporovat diskusi o roli, kterou hraje Česká republika a její občané ve světě,
- Spolupodílet se na vytvoření tolerantní a otevřené společnosti, ve které jsou kulturní, etnické, rasové a jiné odlišnosti zdrojem obohacení a nikoli konfliktů,
- Mobilizovat veřejnou podporu pro aktivní, prodemokraticky zaměřenou zahraniční politiku České republiky.

„Za dobu své existence dopravila stovky zásilek s přímou humanitární pomocí do různých zemí Evropy, Asie i Afriky, konkrétními projekty podpořila disidenty, nezávislé novináře, obhájce lidských práv či představitele demokratické opozice ve více než 33 zemích světa.“ (Smetana 2012). Tato humanitární organizace na svých internetových stránkách uvádí, že v současné době působí ve 22 zemích světa, v patnácti z nich má stálé pobočky. Každoročně realizuje projekty v objemu několika stovek miliónů korun pro stovky tisíc lidí. (<https://www.clovekvtisni.cz/cs/o-nas>). Svou pomoc poskytuje také v rámci České republiky. Jako typické aktivity humanitární pomoci a obnovy této organizace lze uvést:

- Budování dočasných příbytků, případně distribuce stanů nebo materiálu na dočasné přístřeší,
- distribuce potravin,
- distribuce léků, hygienických potřeb, ošacení, přikrývek a podobně,
- poskytování lékařského ošetření,
- zřizování uprchlických táborů,
- provizorní obnova školní výuky,
- psychosociální pomoc obětem,
- rekonstrukce domů,
- rekonstrukce škol a jiných zničených zařízení. (Smetana, Kratochvílová, 2007).

5.7.3 UNICEF

V současnosti je UNICEF největší světovou organizací, zabývající se ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí. Byl založen po druhé světové válce, v roce 1946.

Impulsem pro jeho založení byla nutnost zajistit pomoc dětem postiženým následky války. Původně tato organizace vznikla pod názvem Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci (United Nations International Children's Fund). Tento název se změnil v roce 1953 na United Nations Children's Fund a organizace se stala trvalou složkou OSN. Původní zkratku UNICEF si však ponechal. Organizace se v průběhu času intenzivně rozrůstala. (SMETANA, 2012). Dnes působí ve „více než 190 zemích světa, kde dětem pomáhá přežít a podporuje jejich rozvoj, od narození až do dospělosti. UNICEF dětem zajišťuje zdravotní péči, výživu, pitnou vodu a hygienu, základní vzdělání pro všechny chlapce i dívky a ochranu před násilím, zneužíváním a riziky nemoci AIDS“ (<http://www.unicef.cz/>). Protože se jedná o mezivládní organizaci, může přímo spolupracovat s vládami jednotlivých zemí i s nevládními organizacemi. Od roku 1989 pracuje v rámci tehdy přijaté Úmluvy o právech dítěte. Jedná se o organizaci dobrovolnou, většinu jejich pracovníků dnes tvoří dobrovolní spolupracovníci.

Smetana (2012) uvádí, že hlavní ústředí UNICEF sídlí v New Yorku, důležité ústřední úřadovny a distribuční základny UNICEF pracují také v Ženevě, Bruselu, Tokiu a Kodani. Činnost celé organizace je řízena Výkonnou radou, která je složena z 36 volených zástupců z jednotlivých oblastí světa. V České republice existuje od roku 1991 Český výbor pro UNICEF.

UNICEF na svých internetových stránkách popisuje hlavní oblasti její činnosti. Velká pozornost je věnována i problematice chudoby (v rozvojových i rozvinutých zemích), situaci dětí v ozbrojených konfliktech a dětských vojáků. V situacích válečných konfliktů se UNICEF významně podílí na zajišťování období klidu zbraní a na vytváření mírových zón pro zajištění nezbytné péče o děti a ženy a na konkrétní práci s nimi v těchto mírových oblastech. V roce 2015 UNICEF zasahoval ve více než 70 vážných humanitárních krizích – ve Středoafričské republice, Jižním Súdánu, Somálsku, Sýrii, Iráku, na Ukrajině, v Afghánistánu. Rozsáhlé humanitární operace tato organizace rozvíjela také v zemích zasažených epidemií viru ebola a v oblastech Nepálu postižených ničivým zemětřesením. Činnost UNICEF je od počátku svého vzniku financována výhradně z dobrovolných příspěvků vlád, z dobrovolných finančních příspěvků veřejnosti (organizací a jednotlivců) a z prodeje upomínkových předmětů této organizace. (www.unicef.cz).

5.7.4 Charita Česká republika

Charita Česká republika (dříve Sdružení Česká katolická charita) je nezisková humanitární organizace, která patří mezi největší nestátní poskytovatele sociálně zdravotních služeb v České republice. Stanovy této organizace uvádí jako předmět činnosti především služby „lidem v tísní, ohrožení a nouzi, bez ohledu na jejich rasu, národnost, náboženství nebo státní a politickou příslušnost.“ Dále pak „poskytování a provozování charitativních, sociálních a zdravotních služeb a zařízení, realizace humanitární pomoci a rozvojové spolupráce a vytváření podmínek pro dobrovolnictví a dobrovolnou činnost (Stanovy Charity České republiky, 2013).

Tato organizace vznikla v roce 1989 a poskytuje svou pomoc hlavně v rámci České republiky, i když se v jejich výroční zprávě uvádí také pomoc při povodních a humanitárních katastrofách jinde ve světě. (např. po vlně tsunami v Indonésii). Mezi zeměmi, do nichž směřovala zahraniční pomoc tohoto sdružení, najdeme Afghánistán, Bangladéš, Bulharsko, Čečensko, Gruzii, Indii, Indonésii, Irák, Írán, Moldávii, Pákistán, Rumunsko, Srí Lanku a Súdán (Smetana, Kratochvílová, 2007).

Ve své výroční zprávě z roku 2015 uvádí, že „Charita ČR a arcidiecézní či oblastní Charity pomáhaly ve 29 zemích světa. Zaměřily se zejména na pomoc v oblasti zdravotnictví, sociální péče a vzdělávání. Věnovaly se také zlepšení příjmů rodin, podpoře zemědělství, lidským právům a podpořily fungování občanské společnosti“. Na internetových stránkách této organizace je uvedeno, že v rámci České republiky provozuje sdružení síť poraden, stacionářů a míst s možností ubytování pro sociálně slabé, matky s dětmi, uprchlíky a další lidi bez přístřeší. Charita Česká republika je součástí římskokatolické církve. Členem sdružení je šest diecézních, dvě arcidiecézní charity a Česká katolická charita – Domovy duchovních a arcidiecézních charit najdeme v Olomouci a Praze. Diecézní charity mají svá sídla v Brně, Litoměřicích, Opavě (Ostravsko-Opavská diecéze), Českých Budějovicích, Plzni a Hradci Králové. (<http://www.charita.cz/o-charite/>). Charita České republiky sídlí v Praze a je národní centrálou. „Tyto charity se pak dále dělí na městské, oblastní a farní charity. Dnes existuje více jak 350 farních, oblastních a městských charit.“ (Smetana, 2012).

5.7.5 UNHCR

Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky (UNHCR) byl zřízen Valným shromážděním OSN 14. prosince 1950 jako jeden z mnoha pokusů mezinárodních subjektů poskytnout ochranu a pomoc uprchlíkům. Ještě před vznikem UNHCR jmenovala Liga národů, předchůdce OSN, v roce 1921 norského vědce a výzkumníka Fridtjofa Nansena prvním Vysokým komisařem (<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/index.html>)

Činnost této organizace se opírá o definici uprchlíků stanovenou Úmluvou o právním postavení uprchlíků z roku 1951. Kde se uvádí, že „uprchlík je osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodu rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti.“ (Úmluva OSN o právním postavení uprchlíků, 1951).

Na svých internetových stránkách tato organizace uvádí, že během více než šesti desetiletí organizace pomohla desítkám milionů lidí začít nový život. Dnes má UNHCR kolem 7 680 zaměstnanců ve více než 125 zemích světa, kteří pomáhají asi 33,9 milionu lidí po celém světě. Jejím hlavním účelem je zabezpečení základních práv uprchlíků. Usiluje o to, aby každý mohl uplatnit právo požádat o mezinárodní ochranu a najít bezpečné útočiště v jiném státě s možností dobrovolného návratu do země svého původu, integrace nebo přesídlení do třetí bezpečné země. Součástí jejího mandátu je i pomoc osobám bez státní příslušnosti. (<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/index.html>).

Smetana a Kratochvílová (2007) uvádí, že v České republice sídlí kancelář UNHCR v Praze. Tato pobočka byla otevřena v roce 1992, po přistoupení České republiky k Úmluvě o uprchlících z roku 1951 a jejímu Protokolu z roku 1967. UNHCR je financováno hlavně z příspěvků dobrovolných dárců převážně z příspěvků jednotlivých vlád, ale i z příspěvků mezivládních organizací, korporací a jednotlivců. Z rozpočtu OSN jsou hrazena pouhá 2 % rozpočtu UNHCR. OSN dále poskytuje materiální pomoc, např. stany, léky, nákladní automobily, letadla apod.

„Tato organizace je také držitelem dvou Nobelových cen míru z roku 1954 a 1981.“ (Smetana, 2012).

5.7.6 Český červený kříž

Český červený kříž pomáhá při přírodních katastrofách, průmyslových haváriích a válečných konfliktech všude tam, kde je postižen větší počet osob a pomoc postiženým není zvládnutelná vlastními silami postiženého státu a jeho složek. Pomoc ČČK je vždy realizována v duchu 7 základních principů mezinárodních hnutí ČK a ČP (humanita, nestrannost, neutralita, nezávislost, dobrovolnost, jednota a světovost) a je určena všem postiženým osobám, především zraněným, dětem a starším lidem (Štorek, Novák, Štajner, 2010).

Na internetových stránkách této organizace se můžeme dočíst, že světová organizace Červeného kříže vznikla na základě a po skončení Rakousko-Ruské války v roce 1850. (http://www.cervenyriz.eu/cz/cz_root.aspx). „Organizace byla založena hlavně díky Švýcarovi Henri Dunantovi. Tento lékař, se na základě válečných zkušeností z bitvy u Sorferina zasadil o vytvoření organizace, která by pomáhala obětem z válčících stran.“ (Smetana, Kratochvílová, 2007) V roce 1863 vzniká v Ženevě Mezinárodní výbor červeného kříže (ICRC). Hnutí Červeného kříže vzniklo s úkolem pomáhat obětem ozbrojených konfliktů, a to jak z řad vojáků, tak z řad civilního obyvatelstva. Úloha Mezinárodního červeného kříže je definována Ženevskými konvencemi z roku 1949 a Dodatkovými protokoly z roku 1977. I když toto hnutí vzniklo jako hnutí se zaměřením na pomoc obětem ozbrojených konfliktů, začalo se již od roku 1869 (Mezinárodní konference ČK) zabývat i poskytováním pomoci v případě jiných pohrom. Po vzniku Československé republiky byla dne 1. února 1919 založena organizace Československého Červeného kříže. Za první republiky se tato organizace zaměřovala hlavně na humanitární pomoc. Před II. světovou válkou se zaměřil Československý Červený kříž na informovanost občanů v problematice civilní ochrany. Úkolem byl výcvik členů k ochraně občanů v případě napadení. K největšímu rozmachu této organizace dochází před II. světovou válkou. Následně, během druhé světové války byla organizace, po obsazení Československa Němci, zakázána a její majetek zabaven. Po II. světové válce však opět vznikaly místní organizace. Nadále tato organizace fungovala jako Československý červený kříž. Tento název přetrvával desítky let až do rozdělení

Československé republiky, kdy byl název změněn na Český červený kříž. Pod tímto názvem funguje organizace dodnes.

„Jedním z důležitých předpokladů úspěšného fungování Humanitárních jednotek ČČK je dobrá odborná příprava velitelů a následně všech členů jednotek.“ Základní vstupní školení velitelů HJ ČČK a ředitelů a ředitelky Úřadů OS ČČK se skládá z 5 výukových dnů po 8 hodinách s následujícím obsahem:

- legislativa ČR ke krizovému řízení,
- úkoly jednotek druhého sledu a jednotlivých družstev,
- logistika, materiální vybavení HJ ČČK, příjem a výdej materiálu, spojení,
- shromaždiště postižených osob,
- organizace poskytování první pomoci,
- registrační systém,
- zmapování, výběr a zřízení nouzového ubytování,
- nouzové zajištění stravování,
- sociální a psychologická pomoc postiženým,
- doprovod transportu,
- opatření při ukončení nasazení,
- závěrečná cvičení (Štorek, Albert, 2003).

Na internetových stránkách Českého Červeného kříže můžeme najít také stanovy této organizace:

- Působí jako výlučně uznaná pomocná organizace vojenské zdravotnické služby, zajišťuje výchovu personálu a obyvatelstva pro poskytování humanitární pomoci a první předlékařské pomoci, provádí výcvik, organizaci a registraci dobrovolných sester a ošetřovatelek včetně základního materiálního vybavení a zajišťuje pátrací službu po pohřešovaných.
- Spoluúčastní se přípravy osob v oblasti civilní ochrany, jako preventivní činnosti, poskytuje pomoc v případě katastrof a jiných mimořádných událostí, k němuž zajišťuje ve spolupráci se státními orgány propagaci, organizaci a výcvik první pomoci. Obstarává, udržuje a obnovuje

zdravotnické zařízení a zásoby, organizuje a registruje síť záchranných týmů.

- Poskytuje zdravotnické, záchranné, sociální a další humanitární služby a to zejména:
  - Zřizuje, udržuje a provozuje sociální a zdravotnická zařízení,
  - Dočasná i trvalá jako např. léčebné ústavy transfuzní zařízení,
  - Speciální dětské ozdravovny, zařízení pro rekonvalescenci a rekondici,
  - Domovinky, azylové domy a vývařovny, dopravní zdravotní službu, zdravotnická školicí a školská zařízení,
  - Zajišťuje bezpříspěvkové dárcovství krve včetně přípravy krevních produktů pro lékařské účely a oceňuje bezpříspěvkové dárce krve,
  - Zajišťuje zdravotní a sociální pomocnou péči o invalidy a jejich rodiny, bezdomovce, běžence a ostatní osoby, které tuto pomoc nezbytně potřebují,
  - Zřizuje, organizuje a provozuje pomocnou ošetřovatelskou službu pro nemocné a jinak potřebné občany,
  - Zřizuje a provozuje další zařízení a činnosti všeobecně prospěšné,
  - Na požadavky oprávněných fyzických nebo právnických osob vyhotovuje z vlastní ústřední evidence potvrzení nebo výpisy mající pro žadatele charakter dokladů pro správní řízení,
  - Zajišťuje organizaci a podporuje činnost zvláštních složek ČČK.
(<http://www.cck-cr.cz/docs/stanovy.pdf>)

6. ZÁVĚR

V práci jsou popsány oblasti ochrany obyvatelstva, které jsou v dnešní době velice aktuální a nabývají na významu. Dle mého názoru by bylo vhodné, aby běžní občané získali větší přehled o této problematice a mohli tak být nápomocni při zajišťování ochrany obyvatelstva. Za předpokladu, že by měli osvojené tyto postupy, mohli by svým přístupem usnadnit práci zasahujícím orgánům a podílet se na ochraně životů a zdraví svých blízkých.

Na základě světového dění získávají humanitární organizace důležité postavení v zajišťování základních lidských potřeb. Dá se předpokládat, že v následujících letech jejich úloha v zajišťování nouzového přežití obyvatelstva nadále poroste.

V bakalářské práci byly shrnuty základní pojmy a popsány jednotlivé kroky ochrany obyvatelstva. Byl vysvětlen postup, kterým se varuje obyvatelstvo a jakým způsobem probíhá evakuace a kdo za ni zodpovídá. Bakalářská práce také poukázala na provázanost nouzového přežití obyvatelstva a humanitární pomoci. Další část se věnovala stručné historii humanitární pomoci, formám humanitární pomoci, kterými pomáhají organizace obyvatelstvu a byly popsány nejznámější humanitární organizace a jejich činnost.

7. REFERENČNÍ SEZNAM

ADAMEC, V. a kol., (2012). *Ochrana před povodněmi a ochrana obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

BAŠTECKÁ, B. (2005). *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Praha: Grada.

DOLEŽEL, M., KYSELÁK, J., MIKA, O. J., NOVÁK, J. (2014). *Základy ochrany obyvatelstva*. Olomouc: Univerzita Palackého.

FIALA, M., VONDRÁŠEK, D. (2014). *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.

KOLEKTIV AUTORŮ (2015). *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení*. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

KRATOCHVÍLOVÁ, D., KRATOCHVÍLOVÁ D. ml., FOLWARCZNY (2013). *Ochrana obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

KROČOVÁ, Š. (2009). *Strategie dodávek pitné vody*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

MARÁDOVÁ, E. (2007). *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí.

MARTÍNEK, B., LINHART, P. a kolektiv pracovníků Institutu ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč (2006). *Ochrana obyvatelstva Studijní materiál k modulu E*. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

MIKA, O. J., ZAHRADNÍČEK, P., ZEMAN, M. (2012). *Ochrana obyvatelstva*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická.

PROCHÁZKA, Z. (2006). *Humanitární pomoc v České republice*. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

RICHTER, R. (2010). *Ochrana obyvatelstva a Dodatkový protokol I o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů*. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

RICHTER, R. (2010). *Výkladový slovník krizového řízení*. Praha: MV- generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

ŘEHÁK, D., FOLWARCZNY, L. (2012). *Východiska technického a organizačního zabezpečení ochrany obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

SMETANA, M. (2013). *Humanitární pomoc při zvládnutí rozsáhlých mimořádných událostí*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

SMETANA, M. (2007). *Vybrané kapitoly civilní ochrany*. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta.

SMETANA, M., KRATOCHVÍLOVÁ, D. (2007). *Integrovaný záchranný systém a jeho složky*. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta.

ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., VANĚK, M. (2006). *Bezpečnostní plánování*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

ŠTOREK, J., ALBERT, R. (2003). *Humanitární jednotky Českého červeného kříže*. Praha: Úřad Českého červeného kříže

ŠTOREK, J., NOVÁK, V., ŠTAJNER, P. (2000). *Příručka pro krizové řízení v Českém červeném kříži*. Praha: Úřad českého červeného kříže.

ŠVEJNOHA, J. (2004). *Henri Dunant, zakladatel mezinárodního hnutí Červeného kříže*. Praha: Český červený kříž.

VYKOPALOVÁ, H. (2003). *Základy psychosociální přípravy Humanitárních jednotek ČČK*. Praha: Úřad Českého červeného kříže.

ADRA, (2015). O nás. Retrieved 16. 6. 2016 from the World Wide Web: <http://www.adra.cz/o-nas>

Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu ML č. 8 Ob. (2011). Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

ČČK, (2015). Kdo jsme. Retrieved 17. 6. 2016 from the World Wide Web: <http://www.cervenyriz.eu/cz/kdojsme.aspx>

Člověk v tísni, (2016). O nás. Retrieved 16. 6. 2016 from the World Wide Web: <https://www.clovekvtsni.cz/cs/o-nas>

Charita Česká republika, (2016). O Charitě. Retrieved 17. 6. 2016 from the World Wide Web: <http://www.charita.cz/o-charite/>

Koncepce zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou za krizových situací. (2003). Ministerstvo zemědělství.

Metodika pro vyžadování věcných zdrojů za krizové situace. (2011). Praha: Správa státních hmotných rezerv.

MV Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. *Mezinárodní humanitární právo, odpovědi na vaše otázky.* (2009). Praha: Český červený kříž.

MV Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.* Praha: 2013.

Nařízení vlády ČR č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.

Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele hasičského záchranného sboru České republiky. (2010). Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Stanovy Charity České republiky. (2013).

UNHCR, (2016). O nás. Retrieved 17. 6. 2016 from the World Wide Web: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/o-nas.html>

UNICEF, (2015). O nás. Retrieved 17. 6. 2016 from the World Wide Web: <http://www.unicef.cz/o-nas>

Usnesení vlády č. 302 ze dne 31. března 2004, o Zásadách zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do Evropské unie.

Úmluva OSN o právním postavení uprchlíků. (1951).

Vyhláška MV č. 328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.

Vyhláška MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

Výroční zpráva Charity České republiky (2015). Praha: Charita ČR.

Zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů.

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 240/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.